

**MARC
VANDEPUT
BELEIDSVERKLARING
2010**

1. Economie	9
2. Europese en internationale samenwerking ...	25
3. Landbouw en plattelandsontwikkeling	32

COLOFON

EEN UITGAVE VAN
Marc Vandeput, gedeputeerde

COÖRDINATIE
kabinet gedeputeerde Marc Vandeput

REDACTIE
Bruno Bamps

EINDREDACTIE
Marc Vandeput

GRAFISCH ONTWERP, TYPOGRAFIE & COVERBEELD
Dion Boodts – Grafische producties,
Informatie & Onthaal, provincie Limburg

FOTOGRAFIE
POM-Limburg, Biomed, Vosec, Dominique Verhulst, Eddy Daniels en pcfruit

LETTERTYPES
Auto2 (Underware), Fresco (Fred Smeijers)

Lijst van afkortingen.....	6
Economie.....	7
1.1. Meer kracht voor het sociaal-economisch beleid	7
door economische krachtenbundeling	
1.2. Ruimte om te ondernemen.....	8
1.3. Innovatie en de nieuwe economische speerpunten.....	12
1.4. Lokale economie.....	17
1.5. Inzetten op internationaal ondernemerschap.	19
1.6. Arbeidsmarktbeleid.....	20
1.7. Sociale economie.....	24
2. Europese en internationale samenwerking.....	25
2.1. Maximaal inspelen op de opportuniteiten voor Limburg.....	25
binnen de Europese programma's	
2.2. Verhogen van het sociaal-economisch potentieel van Limburg.....	29
door het versterken van de strategische partnerschappen	
3. Landbouw en plattelandsontwikkeling.....	32
3.1. Verhogen van de slagkracht en het innovatief vermogen.....	32
van de landbouw in Limburg	
3.2. Versterken van de sociale en economische leefbaarheid	38
op het Limburgse platteland	

Lijst van afkortingen

RESOC	Regionaal Economisch en Sociaal Overlegcomité
GOM	Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij
POM	Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij
ERSV	Erkend Regionaal Samenwerkingsverband
VLAO	Vlaams Agentschap voor Ondernemen
AO	Agentschap Ondernemen
LRM	Limburgse Reconvertiemaatschappij
FIT	Flanders Investment and Trade
ENA	Economisch Netwerk Albertkanaal
Plan MER	Plan Milieu Effecten Rapport
GRUP	Gewestelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan
MOBER	Mobiliteits Effecten Rapport
PPS	Privaat-publieke samenwerking
CeDuBo	Centrum Duurzaam Bouwen
R&D	Research and Development
VIL	Vlaams Instituut voor de Logistiek
LPL	Limburgs Platform voor de Logistiek
BIOMED	Biomedisch Instituut
BRIC	Brazilië, Rusland, India en China
B2B	Bizz-to-Bizz
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling
EAD	Evenredige Arbeidsdeelname
RCH	Research Campus Hasselt
RMB	Ren-min-bi
IKM	Integrale Kwaliteitszorg Melk
PDPO	ProgrammeringsDocument Plattelandsontwikkeling
VLIF	Vlaams Investeringsfonds
PG	Plaatselijke Groep

1. Economie.

Limburg is vanaf september 2008 overvallen door de financieel-economische tsunami en vooral door de sociaal-economische gevolgen daarvan. Berekend op nationaal niveau zou de financieel-economische crisis de Belgen ongeveer 12.000 euro per hoofd hebben gekost. Voor de ondernemers zijn de gevolgen al even spectaculair. De omzetzaling van de Belgische ondernemingen wordt geraamd op gemiddeld 25 à 30 %.

Het herstel van de economische groei belooft zeer moeilijk te zijn, doch de eerste tekenen zijn hoopvol. Het einde van de neergang van de conjunctuurbarometers, een vertraging van het aantal faillissementen en de opvallende stijging van het consumentenvertrouwen doen vermoeden dat het ergste van de economische crisis voorbij is. Ook de export lijkt stilaan uit een diep dal te klauteren.

Deze positieve tekenen maken ons echter niet euforisch. Het einde van de economische recessie betekent niet dat de economische problemen zijn opgelost. Integendeel. Meer dan ooit dienen de drie grote pijlers van onze economie, m.n. de markt, de overheid en de sociale partners aan dezelfde koord te trekken om de economie weer op het spoor te zetten en nieuwe doorbraken te realiseren om van onze provincie een Europese voorsprongregio te maken.

1.1. Meer kracht voor het sociaal-economisch beleid door economische krachtenbundeling.

In het streekpact 2007-2013 van RESOC-Limburg wordt gewezen op het belang van de versterking van het organiserend vermogen van de provincie, als drager en motor van een slag- en daadkrachtig sociaal-economisch beleid. Door de herstructurering van de voormalige Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij, de ontubbeling van de vroegere taakstelling van de GOM in POM- en ERSV-Limburg en VLAO, (nu Agentschap Ondernemen)

en de Vlaamse recentralisatie van een aantal opdrachten, werden voor de realisatie van een geconcentreerd en gecoördineerd subregionaal economisch beleid diverse knelpunten en soms ook leemten vastgesteld. Hierop is in belangrijke mate geanticipeerd door de geïntegreerde basiswerking van POM- en ERSV-Limburg, die volgend jaar nog wordt versterkt door de verdere uitbouw van een gespecialiseerd middenkader. Ook het afgesloten partnerschap tussen POM-Limburg en LRM inzake bedrijventerreinontwikkeling en de afspraken tussen POM-Limburg, LRM en FIT inzake acquisitie, passen in dit kader.

Om nog meer kracht aan het economisch beleid te geven en aan het beleidstraject om van Limburg een innovatieve en ondernemende Europese voorsprongregio te maken, moet de directie Economische Zaken en Internationale Samenwerking meer dan voorheen een regie- en managementrol vervullen in de bepaling en uitvoering van het globaal provinciaal beleidskader. Vanuit een bestuurlijk gelegitimeerde provinciale basis dienen de specialismen en de expertise van de diverse economische organisaties in een maximale synergie te worden geplaatst. Tevens worden een aantal actiepunten door de directie in eigen beheer uitgevoerd.

1.2. Ruimte om te ondernemen.

De provincie en POM-Limburg hebben een belangrijke opdracht om de bestaande ruimtelijke potenties van Limburg te vertalen in een toekomstgerichte en duurzame visie op het gebied van het infrastructurele vestigingskader en het bedrijfsmatig vastgoed, voor de “eigen” ondernemers én voor nieuwe buitenlandse investeerders.

Planning. Een proactieve opstelling inzake de Limburgse bedrijventerreinontwikkeling is gelegen in een langetermijnplanning, gebaseerd op actuele behoefteberekeningen en op de inventarisatie van de bestaande subregionale schaarste. Met onderbouwde behoefteberekeningen worden nieuwe zoekzones ingebracht in de invulling van de tijdshorizon 2007-2012 van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. De opvolging van de ruimtelijke realisatie van de watergebonden bedrijventerreinen langs het Albertkanaal, het Economisch Netwerk Albertkanaal, blijft POM-Limburg, na de goedkeuring van het plan MER, in het ENA-coördinatieplatform verder opnemen.

Bedrijventerreinontwikkeling. Aansluitend op het reeds afgelegde traject participeert POM-Limburg in 2010 in de ontwikkeling van vier terreinen en treedt daarbij, krachtens het decreet van 7 mei 2004, op als onteigenende instantie:

- **Genebos** (Ham-Tessenderlo): ontwikkeling in samenwerking met de gemeentebesturen en LRM. Om over te kunnen gaan tot de effectieve realisatie van het terrein verwerft de POM, na het verkrijgen van de onteigeningsmachtiging, de gronden. De onteigening loopt gelijktijdig met de technische studie. De werken worden in 2011 gepland.
- **Zwartenhoek** (Ham): ontwikkeling in samenwerking met LRM en NV De Scheepvaart. Na definitieve vaststelling van het GRUP (voorjaar 2010) vat de POM de onteigening aan. De gedetailleerde technische studie kan reeds eerder starten.
- **Ravenshout-Noord** (Beringen): ontwikkeling in samenwerking met Stad Beringen en LRM.
  - Voorbereidende studies (project MER, archeologisch vooronderzoek MOBER).
  - (Her)inrichtingsplan, uitgifte- & beheersplan worden opgemaakt in het 1ste kwartaal. De onteigeningsprocedure wordt volgend jaar opgestart zodat de werken in 2011 kunnen worden uitgevoerd.
- **Alken** (Brouwerij en Kolmen): ontwikkeling in samenwerking met de gemeente en LRM. POM doet in 2010 de onteigening. Dit loopt gedeeltelijk gelijktijdig met de technische studies, zodat in 2011 de werken kunnen worden aangevat.

POM participeert ook in de stuurgroep voor het geplande bedrijventerrein **Waterschei**, in het beheerscomité Wetenschapspark Waterschei en is betrokken bij het beheer en de uitgifte van de terreinen in Brustem en Zwartberg:

- **Bedrijvenpark Brustem:** de POM participeert samen met LRM in Brustem Industriepark NV en geeft actieve ondersteuning aan de werking van het beheerscomité dat instaat voor de uitgifte van het terrein.
- **Bedrijventerrein Zwartberg:** POM neemt het voorzitterschap en het secretariaat waar van het beheerscomité dat instaat voor de uitgifte en het beheer van het terrein dat in PPS met een private partner is ontwikkeld.

Naast de ontwikkeling van nieuwe zones is de kwaliteit van de bestaande bedrijventerreinen essentieel in het realiseren van een aantrekkelijk infrastructureel omgevingskader. De taakstelling inzake revitalisering en herstructurering van verouderde of vervuilde bedrijventerreinen krijgt in 2010 uitwerking door de herstructurering van het terrein Ravenshout-Genenbos en door de voortrajectstudies voor Jagersborg Maaseik, Oude Bunders Maasmechelen en Nolimpark Overpelt-Neerpelt. Voor de herinschakeling van de onbenutte bedrijventerreinen blijven de “onderhandelingsteams” actief. In 2008 zijn in totaal 930 ha als onbenut aangemerkt. Hiervan is ongeveer 240 ha waarop volgend jaar actiegericht wordt ingezet.

Duurzaamheid. De toepassing van de principes van duurzame ontwikkeling voor de realisatie en het beheer van bedrijventerreinen is gemeengoed geworden. De realisatie van een hoogwaardige kwaliteitsvolle omgeving van economische activiteitenzones voor ondernemers en werknemers, in harmonie met de omgeving, is hierbij het doel. POM-Limburg participeert in het Interreg-project “Sustainable Industrial Sites”, waarbij met CeDuBo als promotor een objectief waardebepalingsinstrument wordt ontwikkeld.

De stijgende opwarming van de aarde, de uitputting van de natuurlijke rijkdommen en vooral de hoge energiekosten hebben energie-efficiëntie als een nieuwe dimensie aan duurzaamheid toegevoegd. Het realiseren van de energie-performantie van bedrijventerreinen en bedrijven is de doelstelling van de projecten “CO₂-reductie en het collectief cleantech realisatieplan” op Genk-Zuid en het Interreg-project “Broeikasgasreductie en duurzame energie”, dat in het kader van het Interreg-programma van de Grensregio Vlaanderen-Nederland is voorbereid.

1.3. Innovatie en de nieuwe economische speerpunten.

Limburg heeft de voorbije jaren sterk ingezet op de verdere uitbouw van een innovatiegedreven economie. Innovatie is immers de beste strategie voor het behoud van de competitiviteit in de industriële sector en voor de verdere ontwikkeling van kennisintensieve sectoren.

Limburg profileert zich meer dan ooit als slimme regio en hightech innovatiepool via de uitbouw van de onderzoeksinstituten en -groepen van de Limburgse hogescholen en Universiteit Hasselt, die baanbrekend onderzoek verrichten. Ook de centrale ligging van Limburg in de kennisdriehoek Eindhoven-Leuven-Aken, met een intens verstrengeld netwerk van universiteiten en onderzoekscentra ten dienste van de bedrijven, biedt sterke impulsen aan innovatie in het bedrijfsleven. Voor de kennistransfer naar het bedrijfsleven is een sterke dienstverlening uitgebouwd. Zo begeleidt het Limburgs Innovatiecentrum bedrijven bij hun innovatieplannen en legt TechTransfer van de Universiteit Hasselt de brug tussen onderzoek en de Limburgse bedrijfswereld.

Voor de vestiging van hoogtechnologische en kennisgeoriënteerde bedrijven zijn diverse bedrijventerreinen gerealiseerd of gepland. In Limburg hebben het Wetenschapspark Diepenbeek-Hasselt en de Research Campus Hasselt zich intussen ontwikkeld tot innovatieve hotspots. Het Wetenschapspark Genk-Waterschei wordt straks de derde locatie van de Limburgse innovatietrojka. Deze Limburgse wetenschapsparken zijn de ideale vestigingsbasis voor spin-offs van kennisinstellingen en voor startende KMO's die behoefte hebben aan een nauwe samenwerking met R&D instellingen. Voor hoogtechnologische starters bieden de gerealiseerde life sciences incubator te Diepenbeek en de

geplande gaming- en CleanTechincubator aangepaste huisvestingsmogelijkheden.

Nog meer dan voorheen zal volgend jaar het eigen innovatiepotentieel gekoppeld worden aan het innovatiepotentieel van de omliggende regio's waardoor de kritische massa van het onderzoek en de eigen technologieportfolio ten gunste van het Limburgs bedrijfsleven wordt verhoogd. De projectmatige aanpak van de Interreg-programma's, waarvan de uitvoering bij de partnerregio's, i.c. de provincie Limburg, berust, zijn hiervoor bruikbare instrumenten. In het kader van de Euregio Maas-Rijn zijn volgende projecten en projectvoorstellen van belang: Alma-in-Silico, Skills, Eurocat, Organext, Micribiomed en BioMiMedics. In de Grensregio Vlaanderen-Nederland focussen volgende projecten op de versterking van het onderzoekspotentieel: Euregionaal Pact, Revalidatierobotica, Waterstofregio, Crossroads, Simpack, Incubatorennetwerk, Kankercohortstudie. Via de vorming van de Technologische Topregio wordt dan weer structureel ingezet op de versterking van het euregionaal innovatief en creatief ondernemerschap.

Speerpunteneconomie. Reeds jaren zet Limburg in op een aantal economische speerpunten, zoals automotive, de bouwsector, ICT en multimedia, voeding en fruit. Zowel in de productie als in de toelevering kunnen de bedrijven in deze sectoren een beroep doen op gespecialiseerde bedrijfs- en innovatiebegeleiding en op sectoriële opleidingsinfrastructuur en -programma's. De provinciale beleidsaandacht voor deze sectoren wordt permanent vertaald in nieuwe acties en initiatieven. Volgend jaar gaat voor de automotive bijvoorbeeld het Interreg EMR-project “Automotive Sustainable Training Euregio” van start. Dit project richt zich op de competentieversterking van ingenieurs en technische werknemers in de automotive en realiseert een betere brug tussen onderwijs en de arbeidsmarkt. Het integraal opleidingstraject focust op twee competenties, m.n. automechanica en logistiek, gerelateerd aan het productieproces.

De voorbije jaren is ook de basis gelegd voor een toekomstgerichte versterking van het economisch weefsel. Hierbij wordt ingezet op kennisintensieve sectoren en op sectoren met een sterk ontwikkelingspotentieel, zoals slimme logistiek, Life Sciences en Clean Technology.

Logistiek. Voor de logistieke sector geldt nog steeds de realisatie van de doorbraakstrategie als beleidsdoelstelling. De “Extended Gateway”-studie van het VIL en de samenwerkingsovereenkomst, ondertekend op 19 februari 2009, tussen het Gemeentelijke Havenbedrijf Antwerpen, het Logistiek Platform Limburg, het provinciebestuur, LRM, NV De Scheepvaart en de logistieke clustergemeenten, vormen hierbij het beleidsmatig referentiekader. De overeenkomst legt algemene engagementen tussen de partijen vast en focust daarbij ook op een gezamenlijke organisatiestructuur en gezamenlijke behar-

tiging van diverse actiedomeinen.

Vanuit POM-Limburg wordt het **Logistiek Platform Limburg** ondersteund via de inschakeling van een logistiek Manager en een logistiek stafmedewerker. Deze ondersteuning concretiseert zich in de inhoudelijke begeleiding van 5 werkgroepen, m.n. bedrijventerreinen, optimalisering hinterlandverbindingen, marketing & promotie, opleiding-kennis-arbeidsmarkt, innovatie & ICT en in de organisatie van een jaarlijkse Logistieke Dag en het onderhouden van Euregionale contacten met Nederlands Limburg, Wallonië en Aken.

Verder zijn volgende concrete actiepunten van belang:

- Met het **EFRO InterPOM-project Logistiek** zetten vier Vlaamse POM's (Limburg, Antwerpen, Vlaams-Brabant, Oost-Vlaanderen) in op de realisatie van de provinciale Extended Gateway-strategie om zo een bijdrage te leveren aan de VIA-doelstelling om van Vlaanderen een logistieke draaischijf te maken. Acties in Limburg richten zich op de uitbouw van een sterke organisatiestructuur, de verruiming van de capaciteit van logistieke infrastructures, de ontwikkeling van bijkomende ruimte voor de vestiging van logistieke bedrijven, de verbetering van de samenwerking tussen actoren in de logistieke sector en de vermarkting van de logistieke troeven van de regio en van de Extended Gateway Antwerpen-Limburg.
- Ook in het kader van het Interreg IVA-programma van de Grensregio Vlaanderen-Nederland is een **InterPOM-dossier** in voorbereiding. In dit project worden criteria voor een efficiënt ruimte- en infrastructuurgebruik opgemaakt op basis van een actiegericht programma m.b.t. ruimtelijke inplanting, beeldkwaliteit, vloer/terrein index, kavelomvang en raming van de totale ontwikkelingskost. Door een bundeling van goederenstromen wordt CO₂-reductie beoogd.
- Ondersteuning van de **Move It Expo 2010**, een transport- en logistieke beurs met thematische seminars in maart 2010. POM en LPL staan in voor het inhoudelijk aspect van het seminariegedeelte.
- Ondersteuning van de opmaak van een ruimtelijk-economisch en infrastructureel concept met een socio-economische en maatschappelijke analyse voor de realisatie van de logistieke vervoersas **Spoorlijn 18** - IJzeren Rijn.

Life Sciences/zorgeconomie. De sector van de Life Sciences groeit in Limburg snel, zowel in omzet en werkgelegenheid als in termen van onderzoek en ontwikkeling. Voor nieuwe bedrijven biedt Limburg extra troeven: de beschikbaarheid van risicokapitaal bij de Limburgse Reconvertiemaatschappij, de incubator voor startende ondernemingen waarin POM-Limburg participeert, onderzoeks- en klinische expertise bij de kennisinstellingen en de ziekenhuizen, in het bijzonder bij het universitair onderzoeksinstituut

BIOMED, en een intensieve begeleiding via het platform LifeTechLimburg.be.

De POM ondersteunt de uitbouw van de life sciences / healthcare-economie in Limburg door participatie aan de realisatie van het actieplan Life Sciences van UHasselt. De taakstelling van POM-Limburg focust zich op de arbeidsmarkt. POM-ERSV brengt stakeholders rond de tafel om een actieplan te ontwikkelen in functie van meer instroom naar de rustoorden en ziekenhuizen, een betere afstemming tussen opleidingen en de vraag van de arbeidsmarkt, en het promoten van tewerkstellingsmogelijkheden binnen rust- en ziekenhuizen. In het najaar van 2009 worden expertengroepen en een rondetafel georganiseerd om in het voorjaar van 2010 te komen tot een **Zorgactieplan Limburg** op 4 sporen: instroom, retentie, afstemming vraag en aanbod van opleidingen, en innovatie en noden binnen de sector.

Clean Tech. Clean Technology en innovatieve technieken voor energie-efficiëntie dienen zich aan als een formidabele buitenkans voor duurzame economische groei. Het masterplan van UHasselt en de LRM bevat een duidelijk ontwikkelingstraject voor Clean Technology. Momenteel liggen diverse investeringsplannen zoals de bouw van een Clean Technology Campus op het vroegere mijnterrein van Houthalen-Helchteren op tafel.

De inbreng van de POM situeert zich op het domein van de infrastructuurontwikkeling voor bedrijven, waar de POM een decretale opdracht heeft. Concreet gezien zal de POM haar expertise inbrengen bij de ontwikkeling van de bedrijventerreinen, parken en gebouwen en bij het uitwerken van een duurzaam bedrijventerreinbeheer. Terzake wordt verwezen naar volgende projecten: CO₂-reductie Genk-Zuid, EFRO-project Collectief Cleantech Realisatieplan Genk-Zuid, Interreg-project Broeikasgasreductie en duurzame energie, Seminarie Duurzame Bedrijventerreinen en Interreg-project Sustainable Industrial Sites.

1.4. Lokale economie.

De Limburgse kmo's en zelfstandige ondernemers staan in voor een groot deel van de totale privé-tewerkstelling in Limburg en vormen aldus de ruggengraat van het Limburgse economisch weefsel. Het zelfstandig ondernemerschap is de motor voor innovatie, tewerkstelling en welvaart in de provincie Limburg. Meer dan 44 % van de totale bezoldigde tewerkstelling wordt immers in kmo's (bedrijven met minder dan 50 werknemers) gerealiseerd.

Voor de versterking en vernieuwing van het economisch weefsel is het essentieel dat nieuwe kansen voor ondernemend gedrag worden gecreëerd en dat de cultus van

initiatief en ondernemingszin wordt ondersteund en gestimuleerd. Het onderwijs heeft terzake een belangrijke rol. Het partnerschap met de werkgeversorganisaties voor het realiseren van de diverse onderwijsacties, m.n. Mini-ondernemingen, ‘Bedrijvendag voor Leraars’ en ‘Ondernemen, goed gezien’, is een duidelijke succesformule die ook volgend jaar wordt gecontinueerd. Ook via het specifieke reglement ter promotie van de bouwsector zet de provincie, samen met de sectororganisaties in op het realiseren van een voldoende instroom van jongeren in de bouwsector. De carrièremogelijkheden om te starten met een zelfstandige activiteit, naast een loontrekkende tewerkstelling, worden door deze projecten gepromoot.

Limburg streeft niet alleen naar meer ondernemerschap maar vooral naar kwalitatief ondernemerschap. Dit betekent dat ook zelfstandige ondernemers en bedrijfsleiders van kmo’s, in hun streven naar meer competitiviteit, voluit moeten gaan voor innovatie en de toepassing van de principes van duurzaamheid. De provinciale innovatiepremie wordt behouden doch dient beter te worden gepromoot. De provincie en POM-Limburg zijn ook partner van het Innovatiecentrum Limburg voor de uitvoering van een grootse campagne ter promotie van innovatie in kmo’s. Vanaf volgend jaar wordt het Limburgs ondernemerschap, via een specifiek subsidiereglement en de jaarlijkse milieu- en energieaward, ondersteund in het realiseren van duurzaam energiegebruik en het realiseren van meer energie-efficiëntie.

Het bevorderen van het zelfstandig ondernemerschap is niet enkel een taak van de hogere overheden. Voor de creatie van een gunstig en bedrijfsvriendelijk ondernemersklimaat is een co-governance met andere overheden, en in het bijzonder met de gemeentebesturen als eerstelijnsverantwoordelijke belangrijk. De provincie verleent subsidies voor de verbetering van de gemeentelijke dienstverlening door de digitalisering van de gemeentelijke informatie, documenten en procedures, zodat de lokale zelfstandige ondernemers vlotter toegang krijgen tot de gemeentelijke basisinformatie en bepaalde administratieve procedures worden versneld. Het digitaal ondernemingsloket levert een bijdrage aan de verdere uitbouw van het lokaal e-government. Bovendien levert het digitaal ondernemingsloket een bijdrage aan de intensifiëring van de interactie tussen lokaal bestuur en de lokale zelfstandige ondernemers en wordt de lokale economie gepromoot. Sinds 2003 zijn 29 loketten goedgekeurd voor een totale investering van 605 300 euro waarvan 302 650 euro provinciale subsidies.

In het serviceloket wordt externe kennis en expertise van de Limburgse werkgeversorganisaties betrokken om de lokale dienstverlening ten aanzien van starters en zelfstandige ondernemers te versterken.

In het provinciaal beleid inzake detailhandel en horeca worden de onderzoeksresultaten van het distributie-planologisch onderzoek omgezet in acties ter versterking

van de centrale handelsgebieden in de steden, gemeenten, dorpen en kernen. Het blijkt echter dat veel gemeenten nog niet beschikken over een langetermijnvisie voor hun centrale handelscentrum en dat de gevolgen hiervan zich uiteten in een geringe samenhang in de componenten die gezamenlijk de binnenstad vormen.

De provincie spoort daarom alle Limburgse gemeenten aan om de noodzakelijke maatregelen te nemen om hun centraal handelsgebied te versterken door subsidies toe te kennen voor een beleidsadvies, voor een project ter verbetering van de lokale kleinhandelsstructuur of ter verbetering van de veiligheid van zelfstandige ondernemers en voor een project in het kader van citymarketing. Het vorige reglement kernversterking kende een enorm succes. Sinds 2001 is aan 60 projecten 524 749,27 euro provinciale subsidies toegekend.

Vanaf volgend jaar gaat in het kader van de Leaderwerking ook het project ‘gebiedsmanagement’ in de gebiedsafbakening van de PG Haspengouw en Kempen & Maasland van start. Met dit project wil de provincie aan de betrokken gemeenten hulp aanbieden voor een beleidsmatige onderbouw van het lokaal beleid inzake detailhandel.

1.5. Inzetten op internationaal ondernemerschap.

Naast innovatie is internationalisering van het ondernemerschap een cruciale factor voor de versterking van het Limburgs economisch weefsel. Dit geldt zeker voor Limburg als exportgerichte provincie bij uitstek. Op Limburgs niveau is 77 % van de productie voor de export bestemd. Export is van primordiaal belang voor Vlaanderen en zijn subregio’s. Dit kenmerk deelt Vlaanderen met de snelgroeiende economieën van Zuidoost-Azië, zoals Singapore en Hongkong. Het exportcijfer per capita behoort bovendien, net als in de genoemde economische groeimachten, tot het hoogste ter wereld.

Als exportgerichte economische regio moet Limburg met een open blik op de wereldmarkt werk maken van het internationaal ondernemerschap als essentiële component van de vorming van Limburg tot een Europese topregio.

Dit impliceert dat de provincie

- in verschillende marktgebieden, in het bijzonder deze van de snelst groeiende economieën met bijzondere aandacht voor de BRIC-landen en ten aanzien van verschillende doelgroepen, wervingskracht moet kunnen uitoefenen;
- ondernemers en investeerders, vooral in de toekomstgerichte en innovatieve speerpuntsectoren, moet kunnen aantrekken;
- eigen “brains” in de regio moeten kunnen houden en externe “brains” moet kunnen overtuigen om zich in de regio te vestigen.

Het streven naar meer internationaal ondernemerschap wordt gerealiseerd op twee op elkaar aansluitende sporen, met name acquisitie en het creëren van B2B-handelsrelaties. Dit veronderstelt een mix van diverse promotiekanalen en de betrokkenheid van diverse actoren, m.n. de provincie, POM-Limburg, LRM, FIT en de Limburgse werkgeversorganisaties.

Acquisitie. Limburg moet de aandacht van potentiële investeerders kunnen trekken door zich te presenteren als een excellente investeringslocatie. Cruciaal is dat Limburg zich in de economische regiopromotie weet te onderscheiden van andere regio's door eigen troeven en kwaliteiten uit te spelen en door eigen niches en beleidsaccenten in de markt te zetten. De economische marktwaarde van Limburg dient te worden vertaald in een sterk brandingconcept. Terzake zijn al diverse promotiemiddelen gerealiseerd: de website www.locateinlimburg.be; de promotiefilm "Limburg, a perfect brand" en de promotiebrochure "Limburg, een sterk merk voor bedrijven met ambitie". De organisatie van de Limburgweek tijdens de wereldtentoonstelling Sjanghai 2010 past in deze economische marketing. De invulling van het Business Center is thematisch: Automotive, Clean Tech, Patient Safety, verkeerskunde en fruit/gastronomie.

B2B-handelsrelaties. Om het algemene exportniveau te herstellen en nieuwe handelsrelaties te realiseren zijn B2B-relaties en -netwerken het meest efficiënte instrument. Een ideale marktwerking en afspraken met potentiële zakenpartners gebeurt best op locatie. De FIT-handelsmissies en de handelsmissies van de werkgeversorganisaties spelen hierbij een belangrijke rol.

1.6. Arbeidsmarktbeleid.

De verminderde economische prestaties hebben een directe weerslag op de arbeidsmarkt. Het voorbije jaar is de werkloosheid in onze provincie gestegen met 28,3 %. Eind september 2009 zijn er in Limburg 31 989 niet-werkende werkzoekenden. Op Limburgs niveau kennen de gemeenten Genk, Houthalen-Helchteren, As, Maasmechelen, Dilsen-Stokkem, Maaseik, Bree en Bocholt een stijgingspercentage van de werkloosheid met meer dan 35 %. Deze cijfers verhullen echter meerdere nuances. Het stijgingsritme van de Limburgse jeugdwerkloosheid is veel groter dan de algemene stijging van de Limburgse werkloosheid. De jeugdwerkloosheid in onze provincie stijgt met 40,1 %. Een andere markante vaststelling is de explosieve stijging van de werkloosheid bij allochtonen, m.n. 41,5 %. In de werkloosheidscijfers van de VDAB wordt bovendien vastgesteld dat de categorie van de

werklozen met een werkloosheidsduur van minder dan 1 jaar en van 1 tot 2 jaar opvallend stijgen, met respectievelijk 36,7 % en 53,8 %. Deze werkloosheid is duidelijk het gevolg van de verslechterde economische situatie en is aldus eerder conjunctureel van aard.

Op deze conjuncturele werkloosheid wordt ingezet door een maatgerichte en provinciale aanpak waarbij de focus wordt gelegd op trajectbegeleiding, opleiding, competentieontwikkeling en attitudevorming. Het betreft aldus een Limburgs jeugdwerkloosheidplan met als finaliteit de realisatie van een integraal en intensief traject, gebaseerd op jobcoaching en jobhunting. De trajectmatige benadering moet bovendien leiden tot een betere activering en competentieverhoging om bij het verwachte economische herstel de reguliere jobs sneller te kunnen invullen.

In deze aanpak wordt een breed partnerschap, in het bijzonder met de VDAB, uitgezet, waarbij de expertise en de reguliere taakstelling van elke partner maximaal wordt benut. Leemten of capaciteitstekorten in de reguliere taakstelling, o.a. inzake opleiding, worden met gepaste acties en instrumenten ingevuld om de integraliteit van het traject voor de werklozen te waarborgen. Verder worden de acties afgestemd op andere bestaande instrumenten:

- de Startcentrale met betrekking tot samenwerking met invoegbedrijven
- de EAD-werking van het ERSV met betrekking tot de diversiteitplannen die kunnen ingezet worden in reguliere bedrijven die werkkansen willen scheppen voor deze doelgroep
- de werkgeversorganisaties (Jobkanaal) voor jobhunting.
- de bijblijfconsulenten van de vakbonden voor toeleiding.

Omdat de lokale besturen van de Vlaamse overheid de regierol over het lokaal werkgelegenheidsbeleid hebben gekregen, is de betrokkenheid van de Limburgse gemeenten cruciaal. Deze betrokkenheid is belangrijk met het oog op de verduurzaming van deze maatgerichte aanpak in de lokale werkwinkels. Het partnerschap dient te worden geformaliseerd in convenanten die de samenwerkingsmodaliteiten bepalen. Deze provinciale aanpak is curatief van aard en dus complementair aan de preventieve inspanningen die het provinciebestuur levert via de onderwijsprojecten die de onderwijskansen van kinderen in achterstellingsituaties vergroten.

De provinciale inspanningen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) verbeteren ook de tewerkstellingskansen van de Limburgse kansengroepen en leveren een bijdrage aan de toepassing van de principes van duurzame ontwikkeling in het Limburgs ondernemerschap.

1.7. Sociale economie.

Het economisch belang van de sector van de sociale economie is de voorbije jaren fors toegenomen. De sector van de sociale economie telt momenteel meer dan 150 sociale economieondernemingen en bedrijfsvestigingen, goed voor meer dan 3 000 voltijdse betrekkingen. Door een frequente deeltijdse invulling van deze jobs is het aantal personen dat door de Limburgse sociale economiepromotoren wordt tewerkgesteld echter nog veel groter.

De bijzondere tewerkstellingsgroei is in de eerste plaats te danken aan het innovatief ondernemerschap van de talrijke promotoren en organisaties die ook in de huidige moeilijke economische omstandigheden aangepaste diensten en producten in nieuwe marktniches ontwikkelen. Ook het provinciaal ondersteunings- en impulsenbeleid heeft zeker een grote bijdrage geleverd aan de groei van de tewerkstellingsmogelijkheden voor de Limburgse kansengroepen. Alleen al via de Limburgovereenkomst zijn met 12 hefboomprojecten ongeveer 180 nieuwe jobs gecreëerd.

In de verdere ontwikkeling van de Limburgse sociale economie wordt in het provinciaal beleid meer dan ooit de brug tussen de reguliere en de sociale economie gelegd. De sociale economie vormt immers een perfecte aanvulling op het regulier zelfstandig ondernemerschap en is een sector waar arbeid en ondernemerschap in een uniek economisch concept worden verenigd. De economische meerwaarde schuilt in de volwaardige activering van de kansengroepen op de arbeidsmarkt. Sociale economie vertaalt de markteconomie niet alleen naar duurzame jobs maar ook naar beter welzijn en maatschappelijke winst. De maatschappelijke meerwaarde wordt gerealiseerd door de nieuwe dienstverlening voor de Limburger en door de sociale erkenning van de Limburgse kansengroepen. Vanuit deze meerwaarde dient verder werk te worden gemaakt van een dynamische competentieontwikkeling, een betere doorstroom van werknemers naar het reguliere arbeidscircuit en naar de door groei van werknemers in de sociale economie.

Hierbij spelen ook de Limburgse gemeentebesturen een belangrijke rol. Om de lokale besturen te ondersteunen heeft RESOC-Limburg, met steun van de Vlaamse overheid, twee projectontwikkelaars in dienst genomen. Zij zullen op maat van de Limburgse gemeenten ondersteuning bieden bij de uitbouw van plaatselijke tewerkstellingsinitiatieven.

Via de brug tussen de sociale en de reguliere economie kunnen ook de instrumenten van de reguliere economie, i.c. innovatie, in de sociale economie gemakkelijker worden ingepast. Met het Limburgs Innovatiecentrum is een sociale innovatiecel opgestart en wordt een intensief innovatieprogramma uitgevoerd. Door toepassing van de “Blue Ocean Strategie” worden nieuwe niches afgebakend, waarop nieuwe hefboomprojecten zullen worden geënt.

2. Europese en internationale samenwerking.

De Europese integratie is geen statisch verhaal, doch een “work in progress”. Dit geldt des te meer om het invloedsverlies van de Europese Unie op internationaal niveau als gevolg van de globalisering tegen te gaan. Europa dient zich als “global player” te versterken. Met de strategische EU-agenda’s Lissabon (EU als mondiaal sterkste kenniseconomie) en Göteborg (duurzaamheid en energie) heeft de Europese Unie alvast socio-economische langetermijndoelstellingen geformuleerd. De Europese steunprogramma’s en het Europees regionaal beleid zijn hierop afgestemd.

Deze Europese strategieën maar ook mondiale convenanten, zoals het Kyoto-protocol en de vrijhandelsoverhandelingen van de WHO Doha-Ontwikkelingsronde, bepalen in belangrijke mate het beleidskader van de nationale, regionale en lokale overheden en dus ook van de provincie.

Het is dan ook evident dat de toekomst van Limburg in de Euregio, de Europese Unie en de wereld ligt en dat grensoverschrijdende allianties en internationale samenwerking een logische provinciale beleidsoptie zijn. In het provinciaal beleid inzake de Europese en internationale samenwerking heeft de deputatie aldus de ambitie om Limburg op de Euregionale, Europese en internationale kaart te zetten. Die ambitie wordt geconcretiseerd in concrete actiepunten, vevat in twee strategische doelstellingen.

2.1. Maximaal inspelen op de opportuniteiten voor Limburg binnen de Europese programma’s.

De opgebouwde expertise in de begeleiding van de promotoren en in het beheer en de uitvoering van de Europese steunprogramma’s lonen. Talrijke Limburgse projecten zijn goedgekeurd in het kader van het programma EFRO-Vlaanderen 2007-2013. En dankzij de inzet van Europese subsidies van de grensoverschrijdende Interreg-programma’s zijn

diverse projecten met Limburgse partners in uitvoering.

De intense en gespecialiseerde begeleiding van de Limburgse promotoren door het provinciaal contactpunt voor EFRO-Vlaanderen 2007-2013 en door de Interreg-projectmanagers is een vaste waarde in de werking van de directie Economische Zaken en Internationale samenwerking. Bovendien levert de inzet van provinciale cofinanciering een belangrijke return voor onze provincie door een veelvoud aan gegenereerde Europese en Vlaamse subsidies. Om deze return te waarborgen heeft de deputatie tengevolge van het verhoogd Interreg-budget een groter cofinancieringskrediet op de provinciale begroting ingeschreven. Voor de volledige programmaperiode wordt de inzet van de provinciale cofinanciering op 7,5 miljoen euro geraamd, een stijging met 2,3 miljoen euro in vergelijking met de vorige programmaperiode.

EFRO-Vlaanderen 2007-2013. Met het EFRO-programma 2007-2013 focust Limburg vooral op de verdere uitbouw van toekomstgerichte en innovatieve speerpuntsectoren en op de continue ontwikkeling van een infrastructureel en dienstverlenend kader voor de “klassieke” maakindustrie en de Limburgse kenniseconomie. Inmiddels zijn er in de vier prioriteiten 31 Limburgse projecten en 54 Vlaamse projecten met een uitwerking in onze provincie goedgekeurd. In het totale subsidievolume van 23 miljoen euro nemen de investeringen in het omgevingskader een belangrijke plaats in. Kristalpark IIIb te Lommel, het bedrijventerrein te Waterschei, de sanering van de site Dossche te Heusden-Zolder en het Centrum voor Creatieve Economie op C-Mine te Genk zijn reeds goedgekeurd. Wegens de uitputting van het budget in de derde prioriteit dient met de Vlaamse overheid te worden overlegd om de andere ingediende infrastructuurprojecten, m.n. de intermodale containerterminal te Genk, het nieuwe parkeergebouw RCH te Hasselt, het project “Vlootintegratie en joint-planning voor verladers” van NV De Scheepvaart, de Clean Tech Campus in Houthalen-Helchteren en de renovatie van het ophaalmachinegebouw tot Centrum voor Volwassenenonderwijs met een pilootfunctie voor passief bouwen te Heusden-Zolder, in het EFRO-programma in te passen.

Euregio Maas-Rijn. Met een totaal EFRO-budget van meer dan 72 miljoen euro zetten de 5 partners in de Euregio Maas-Rijn via het Interreg IVA-programma verder in op de verdieping van de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio. Aan 25 goedgekeurde projecten is bijna 32 miljoen euro EFRO-steun toegekend. Door het partnerschap van de Limburgse actoren in deze Interreg-projecten, die hierbij op 1,8 miljoen euro provinciale cofinanciering kunnen rekenen, wordt 5,2 miljoen euro in Limburg geïnvesteerd. Onze provincie is actief betrokken bij de voorbereiding van diverse projecten die passen in de economische beleidsdoelstellingen, m.n. de verdere uitbouw van de

Limburgse speerpunteconomie en de verdere ontwikkeling van een kennisintensieve en innovatiegedreven economie. De proactieve opstelling van het bestuur in de uitvoering van het programma zal worden volgehouden om een geraamd aandeel van ongeveer 15 % van het volledige Europees programmabudget in Limburg te realiseren.

Grensregio Vlaanderen-Nederland. Na twee jaar werking zijn 33 projecten goedgekeurd en is een groot deel van het beschikbare programmabudget van 94 873 560 euro besteed. Volgend overzicht geeft een helder beeld van de programma-uitvoering:

	Toegekend	Beschikbaar	% besteed
Prioriteit 1: Economie	26 617 374,94	20 819 405,06	56,1 %
Prioriteit 2: Duurzame ontwikkeling	20 654 288,16	2 115 366,84	90,7 %
Prioriteit 3: Mens	14 674 852,59	1 542 652,89	77,3 %

De EFRO-investering in onze provincie bedraagt meer dan 6,5 miljoen euro. Er liggen nog diverse projectvoorstellen op tafel die voornamelijk op de eerste programmaprioriteit inzetten. Algemeen wordt verwacht dat eind dit jaar en volgend jaar diverse voorstellen kunnen worden geformaliseerd en in de stuurgroep besloten, waardoor een bijkomende Interreg-steun ten bedrage van 3,5 miljoen euro in onze provincie kan worden ingezet. Hiermee komt het totale Europees investeringsvolume op 10 miljoen euro.

2.2. Verhogen van het sociaal-economisch potentieel van Limburg door het versterken van strategische partnerschappen.

Grensoverschrijdende problemen en uitdagingen zoals economische groei, meer ondernemerschap, zorg en welzijn, duurzame ontwikkeling, onderwijs en veiligheid, kunnen sneller en efficiënter in een grensoverschrijdend verband worden aangepakt. Bovendien biedt een vlotte en efficiënte grensoverschrijdende en transnationale samenwerking de mogelijkheid om de provinciale interne ontwikkelingskansen en economische opportuniteiten sneller tot ontwikkeling te brengen. De opgestarte trajecten inzake het Limburgcharter en de Technologische Topregio (TTR) worden daarom onverminderd verdergezet. Kansrijk op dit punt is de door de EU gecreëerde mogelijkheid om in samenwerking tussen regionale en lokale overheden en met andere relevante private partijen te komen tot een Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking (EGTS).

Limburgcharter. In het verleden was er al sprake van een intensieve samenwerking tussen beide Limburgen op basis van gelijklopende belangen en ontwikkelingsmogelijkheden. Met de mondialisering als economische horizon is er op het vlak van de inter-Limburgse samenwerking nog veel te winnen. In het Limburgcharter worden de mogelijkheden die een grenzeloos Limburg biedt in tien kansen geformuleerd. De valorisatie van deze kansen, gericht op de socio-economische vooruitgang van beide Limburgen en op de verbetering van de welvaart en het welzijn van de Limburgers, dient pragmatisch te worden aangepakt door gezamenlijke en geconcentreerde acties en initiatieven uit te voeren. De indiensttreding van een nieuwe interLimburgse contactambtenaar zal deze samenwerking faciliteren.

Technologische Topregio. De provinciebesturen van de regio's Noord-Brabant, Nederlands-Limburg, Belgisch-Limburg, Vlaams-Brabant, Luik en Aken (NRW) maken werk van een profilerings- en doelstellingenkader en van een businessplan voor de uitbouw van de zes regio's tot een grensoverschrijdende Top Technologie Regio. TTR heeft als doel om een betere grensoverschrijdende matching tussen het kennispotentieel en het economisch potentieel in het betrokken gebied te realiseren en om de regio als grensoverschrijdende technologische topregio op Europees en internationaal niveau beter te positioneren. De clustergerichte aanpak, d.i. het samenspel van de drie bouwstenen van de Triple Helix (overheid, bedrijfswereld en de kennisinstellingen) zal worden toegepast op de speerpunten die door het studie bureau BAK Basel zijn voorgesteld, m.n. de sectoren Chemicals and Advanced Materials, High Tech Systems en Health Care. De TTR vormt aldus een zeer efficiënt instrument om in de genoemde sectoren te excelleren door technologie en kennis om te zetten in economische meerwaarde en door de creatie van een omgevingskader voor het aantrekken van internationaal competitieve bedrijven. In 2009 werd door de ambtelijke werkgroep het businessplan uitgewerkt op basis waarvan de partners volgend jaar een verdere beslissing tot samenwerking zullen nemen. Inmiddels is ook een hele weg afgelegd in de inhoudelijke integratie van TTR en ELAT (Eindhoven-Leuven-Aken Triangle). Het vervolgtraject is de ontwikkeling van concrete beheersstructuur en van concrete projectvoorstellen.

Samenwerking Jiangsu. Naast de harde elementen is het aspect van elkaar ontmoeten en kennen, waardoor er een klimaat van goodwill ten overstaan van elkaar ontstaat, belangrijk. Diplomatieke diensten of handelsmissies en gerichte promotionele acties zijn doorgaans de klassieke paden om de eerste introductie te verzorgen. De contacten met Aziatische landen is bovendien cultureel een moeizaam proces.

Vandaar dat wij in overleg met vnl. FIT en LRM er voor opteren om de samenwerking met de Chinese provincie Jiangsu te intensifiëren.

De provincie Jiangsu, met als hoofdstad Nanjing is één van economisch belangrijkste provincies van China. De provincie is gelegen in het centrum van de oostkust van China, en gesitueerd tussen de economische gigant Shanghai, en de sterk opkomende provincies Shandong en Zhejiang in respectievelijk het noorden en het zuiden. Jiangsu heeft een belangrijke distributiefunctie naar de achterliggende gebieden. De provincie heeft een oppervlakte van 102 600 km² en een bevolking van 75 miljoen inwoners, wat het tot de dichtstbevolkte provincie van China maakt.

De hoofdstad Nanjing heeft 8,5 miljoen inwoners en is een van de belangrijkste economische, logistieke en educatieve centra van Oost-China. Andere belangrijke steden in de regio zijn: Suzhou, Wuxi, Yangzhou, Changzhou, Zhenjiang, Nantong, Lianyungang en Xuzhou.

Jiangsu is een relatief rijke provincie. De aanwezigheid van een sterke agrarische en goed ontwikkelde industriële basis liggen ten grondslag aan deze rijkdom. Jiangsu heeft zich in de afgelopen jaren daardoor economisch sneller kunnen ontwikkelen dan vele andere provincies in China. Het Bruto Provinciaal Product in Jiangsu was in 2008 3300 miljard RMB (1 Euro = 10 RMB). Met 1 % van China's totale landoppervlak en 6 % van China's totale bevolking, is Jiangsu hiermee verantwoordelijk voor 12% van het Chinese Bruto Nationaal Product.

In de loop der jaren heeft Jiangsu een aantal belangrijke industriële pijlers ontwikkeld, te weten de textielindustrie, de lichte industrie, de machinebouw, de elektronische industrie, de (petro)chemische industrie, de auto-industrie, de bouwmaterialen-industrie, de farmaceutische industrie en scheepsbouw. Deze industrieën in Jiangsu behoren tot de meest toonaangevende en ontwikkelde sectoren in China. Ook de sectoren zoals ICT en transport en logistiek ontwikkelen zich snel.

Jiangsu's gezonde economische basis heeft er voor gezorgd dat deze provincie een veilig en stabiel investeringsklimaat heeft kunnen creëren. De provincie is dan ook al jaren achter elkaar de populairste locatie voor buitenlandse investeringen in China. Bijna 1/3 van alle buitenlandse investeringen in China vinden plaats in Jiangsu.

Van oudsher is Jiangsu ook een belangrijk onderwijs- en onderzoekscentrum. Er bestaan 105 hogescholen en universiteiten, waarvan in Nanjing alleen al zes nationale 'key'-universiteiten zijn gevestigd, zoals o.a. de beroemde Nanjing University en Nanjing Agricultural University. Deze universiteiten hebben uitgebreide samenwerkingsprogramma's met buitenlandse universiteiten. De Chinese provincie heeft bovendien een grote hoeveelheid (ca. 2 839) en een grote variëteit aan technische scholen, wetenschappelijk onderzoeksinstanties en (staats)laboratoria, waarvan een aantal ook internationaal een zeer goede naam hebben. In Nanjing alleen bestaat al een pool van 323 000 technisch opgeleide mensen en vakspecialisten.

3. Landbouw en plattelandontwikkeling.

Ondanks het feit dat de Vlaamse en dus ook de Limburgse land- en tuinbouwbedrijven aan de Europese top staan op het vlak van rentabiliteit, krijgt de Vlaamse land- en tuinbouw het momenteel hard te verduren. Vooral de exportgerichte sectoren krijgen harde klappen en de prijsvorming van diverse producten is ondermaats. Anderzijds wordt de sector geconfronteerd met gestegen productiekosten, o.a. veroorzaakt door hogere energiekosten en door hogere prijzen van meststoffen en andere productiemiddelen. Als gevolg hiervan zien vele bedrijven hun winstmarge verdwijnen waardoor het beschikbaar gezinsinkomen voor de land- en tuinbouwers een dalende lijn vertoont. Het arbeidsinkomen in de varkens- en veehouderij is zelfs negatief, m.a.w. de productie kost meer dan de opbrengst. Voor de begeleiding van en hulpverlening aan de Limburgse land- en tuinbouwers die door de verslechterde economische situatie worden getroffen is de provincie partner van de vzw Boeren op een Kruispunt.

Gelet op de Europese en mondiale context van de agrarische productie en handel kan de Vlaamse overheid, laat staan de provincie, de crisis niet zomaar wegnemen. De diverse overheden kunnen wel binnen hun eigen beleids- en financieel kader maatregelen nemen om de sector te ondersteunen en het meest optimale omgevingskader na de crisis te creëren. De provincie Limburg zet, samen met Vlaanderen en Europa, in op de creatie van dit kader zodat de Limburgse land- en tuinbouwers in een “polepositie” zitten wanneer de economie zich terug herstelt.

3.1. Verhogen van de slagkracht en het innovatief vermogen van de land- en tuinbouw in Limburg.

Ruimtelijk kader. Grond is één van de belangrijkste productiefactoren van de agrarische sector. In de ruimtebalans van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen is de **afbakening**

van 750 000 ha agrarisch gebied voorzien. De vorige Vlaamse regering heeft voor deze afbakening een dubbelsporig traject opgestart. Het eerste spoor betreft de herbevestiging van de zogenaamde consensusgebieden in 13 regio's om daarna (tweede spoor) in de niet-consensusgebieden de verschillende functies af te lijnen door de opmaak van Gewestelijke Ruimtelijke Uitvoeringsplannen (GRUP). In Haspengouw en in Kempen-Maasland zijn respectievelijk 42 967 (63 %) en 16 595 (40 %) hectare landbouwgebied herbevestigd. In Haspengouw zijn de eerste ruimtelijke uitvoeringsplannen goedgekeurd. In Kempen & Maasland zijn de uitvoeringsplannen in voorbereiding. Bij deze afbakeningsprocedure verzamelt de sectie Landbouw & Plattelandontwikkeling o.a. via het GIS-systeem landbouwkundige gegevens om de herbevestiging van het agrarisch gebied te onderbouwen en zo de rechtszekerheid voor de individuele bedrijfszetsels in onze provincie te verhogen.

Door de gewijzigde economische functie van het platteland manifesteert de **leegstandproblematiek** van het agrarisch en landelijk patrimonium zich de laatste jaren ook sterker dan vroeger. Een aantal landbouwbedrijven komt geheel of gedeeltelijk leeg te staan en gelet op de bestaande regelgeving is een nieuwe bestemming voor de bestaande gebouwen niet evident. In het kader van as 3 van PDPO II heeft de deputatie een studieopdracht uitgeschreven. Uit het omvangrijk onderzoeksrapport is een handige leidraad voor eigenaars of toekomstige eigenaars van gebouwen in agrarisch gebied uitgewerkt. Deze leidraad geeft een overzicht van de mogelijkheden en beperkingen voor herbesteding van het agrarisch en landelijk patrimonium. Vanaf volgend jaar is deze leidraad beschikbaar.

Als grootste bewaarder van de open ruimte levert de land- en tuinbouw een zeer belangrijke bijdrage aan onze maatschappij. Het behoud van de **beeldkwaliteit van de open ruimte** wordt des te prangender tengevolge van de schaalvergroting en de bouw van steeds groter wordende agrocomplexen. De traditionele gratis adviesverlening inzake erfbeplanting verschuift geleidelijk naar de bescherming van de landschappelijke beeldkwaliteit en landschapsintegratie is meer en meer een essentiële voorwaarde in het verlenen van stedenbouwkundige vergunningen. Volgend jaar zullen promotionele inspanningen worden geleverd om een architectuurreflex bij bouwheren en landbouwers te realiseren. De nieuwe editie van het boek “Langs boerenerven en -hoven...” zal worden ingezet in de te ontwikkelen sensibiliseringsacties. Tevens zullen grotere erfbeplantingprojecten worden begeleid die later als pilootprojecten kunnen fungeren.

Kennisontwikkeling en innovatie. In diverse segmenten van de land- en tuinbouw staat Limburg aan de top in Vlaanderen. De economische cijfers leiden tot het besluit dat de Limburgse land- en tuinbouw een economisch speerpunt voor onze provincie is en blijft.

Naast de landbouwtechnische ondersteuning via de praktijkcentra is een **sectorgerichte economische benadering van de volledige landbouwketen** belangrijk. Er wordt vanaf volgend jaar een traject opgestart waarbij alle schakels, voorafgaand aan en volgend op de primaire productie, in kaart worden gebracht en gescreend om te komen tot een SWOT-analyse. De doelstelling hiervan is om gericht op een aantal schakels in te zetten zodat nieuwe toegevoegde waarde en tewerkstelling in onze provincie wordt gerealiseerd. Als een vooruitgeschoven project wordt de haalbaarheid van een **Kenniscentrum voor Agrarisch Duurzaam Bouwen** afgetoetst. Dit centrum kan expertise verwerven in o.a. nieuwe en duurzame bouwtechnieken, energieperformantie, klimaatregeling en dierenwelzijn. Dit centrum kan ook verder bouwen op de kennis van het Limburgs Centrum Duurzaam Bouwen en van de universiteiten van Gembloux, Wageningen en KULeuven. Door een gerichte transfer van deze kennis naar de marktspelers moet Limburg opnieuw een plaats verwerven in de agrarische bouwmarkt, die nu sterk door Nederland wordt overheerst.

De economische motor voor de verdere ontwikkeling van de land- en tuinbouw is **innovatie** en duurzame ontwikkeling. Meer dan vroeger worden zeer hoge eisen gesteld aan het innovatief vermogen van de land- en tuinbouwbedrijven. Met de **innovatie-awards in de land- en tuinbouw** worden de Limburgse land- en tuinbouwers gestimuleerd om innovatieve concepten uit te werken die de bedrijfsrentabiliteit verhogen of de werk-omstandigheden verlichten. De projecten worden door een onafhankelijke jury beoordeeld en de drie beste voorstellen ontvangen een provinciale subsidie om hun project-idee uit te werken. De thema's voor de innovatie-awards van 2010 zijn: integratie in de omgeving, technische vernieuwing en bodem.

Ook **Agrivisie**, het Limburgs kenniscentrum in de land- en tuinbouw, werkt innovatieve concepten op provinciaal niveau uit. Agrivisie is promotor van het PDPO-project **“Advies uit de ruimte”**. Met dit project krijgen de Limburgse land- en tuinbouwers de mogelijkheid om perceelsgewijs informatie te verzamelen over diverse teelt- en productieparameters. De volgende stap is een adequate adviesverlening op basis van de satellietbeelden. Aan de huidige proefstelling nemen 165 landbouwers deel met 825 percelen en met een totale oppervlakte van 3 005 hectare. De volgende stap in het project is het verbinden van de satellietgegevens aan de GPS-techniek in de machinale bewerking van de percelen. Momenteel wordt ook de haalbaarheid onderzocht van de toepassing van lagedruksystemen voor irrigatie. Een dergelijk systeem kan een grote water- en energiebesparing opleveren.

Agrivisie zorgt ook voor de coördinatie en afstemming van de bestaande en gerespecteerde Limburgse praktijkcentra, m.n. **PIBO-campus en PVL**, die de opmaak en praktische uitvoering van de onderzoeksprojecten in de akkerbouw en veehouderij op

zich nemen. Daarnaast is **pcfruit**, hét Vlaams kenniscentrum voor de fruitteelt, verantwoordelijk voor het vooruitstrevend en innovatief onderzoek in de fruitteelt. Het ondersteunen en organiseren van het praktijkgericht onderzoek en voorlichting is een belangrijke provinciale kerntaak. De structurele ondersteuning van de Limburgse praktijkcentra is dan ook een logische beleidskeuze. Het praktijkgericht onderzoek in de genoemde centra spitst zich toe op technologische en teelttechnische ontwikkelingen en op product- en procesinnovatie. In het streven naar een meer duurzame landbouw en een optimalisering van de productiekwaliteit wordt het partnerschap met de Bodemkundige Dienst van België en IKM-Vlaanderen verdergezet. In dit partnerschap wordt ingezet op een duurzaam bodembeheer, voornamelijk in de akkerbouw, en op het behalen van het kwaliteitscertificaat in de melkveehouderij.

Via Agrivisie wordt ook ingezet op het realiseren van een grotere financiële slagkracht van de Limburgse praktijkcentra. Dit betekent dat naast de structurele provinciale ondersteuning, de VLIF-subsidies en de Vlaamse subsidies in het kader van het landbouwkundig onderzoek, nieuwe financieringsbronnen dienen te worden ingezet. Dankzij een intensief traject zijn wij er o.a. in geslaagd om de Limburgse praktijkcentra te integreren in twee Interreg-projecten die inzetten op duurzame landbouw, m.n. Bodembreed en Interactief Waterbeheer. PIBO-Campus is ook partner in het project 'Energiebewust boeren' dat in het kader van het programma EFRO-Vlaanderen 2007-2013 is goedgekeurd.

Ook met het **provinciaal agrarisch onderzoeksfonds** wordt innovatie in de Limburgse land- en tuinbouw beoogd. Via dit reglement kunnen instellingen met een demonstratieve werking beroep doen op provinciale financiële steun voor de realisatie van vernieuwende demonstratieve projecten met een duidelijke economische en landbouwtechnische meerwaarde.

In 2010 start ook een innovatief project in de **Limburgse imkerij**, met name de kunstmatige inseminatie van koninginnenbijen om de kwaliteit van de bijenvolken te versterken.

Verbreding en diversificatie. Met deze actielijn worden de Limburgse land- en tuinbouwers gestimuleerd om de klassieke landbouwactiviteiten te verbreden en te diversifiëren. De verdere stimulering van de biologische teelt via de proefwerking van PIBO, de verdere uitbouw van zorgboerderijen in onze provincie, de realisatie van een provinciaal distributienetwerk voor en de creatieve promotie van hoeve- en streekproducten, het plattelandseducatief netwerk, passen allemaal in deze beleidslijn. Specifieke aandacht wordt besteed aan agrarisch natuurbeheer via de werking van LISRO en de uitvoering van de Europese projecten 'ECO²' en 'duurzaam beheer van het Haspengouws landschap'.

Promotie. Met het succesvolle tv-programma 'Wakker op de akker' wordt ook in 2010 ingezet op de verbetering van het imago van de Limburgse land- en tuinbouw. Met dezelfde doelstelling worden de activiteiten en werking van de Limburgse liefhebbersverenigingen met provinciale subsidies ondersteund.

3.2. Versterken van de sociale en economische leefbaarheid op het Limburgse platteland.

Het beleidskader van de Limburgse plattelandsontwikkeling wordt bepaald door het provinciaal plan voor plattelandsontwikkeling dat in uitvoering van het Vlaams programma voor plattelandsontwikkeling is opgemaakt en door de provincieraad is goedgekeurd.

As 3. Dit plan is het referentie- en toetsingskader voor de open projectoproepen die in het kader van as 3 worden gelanceerd. De uitvoering van dit plan is reeds halfweg. Met de 26 goedgekeurde projecten wordt 5,2 miljoen euro op het Limburgse platteland geïnvesteerd. Voor de projectuitvoering wordt een gecumuleerde Europese, Vlaamse en provinciale cofinanciering van 3,4 miljoen euro ingezet. De provinciale cofinanciering bedraagt 1,2 miljoen euro.

As 4. In Limburg zijn twee plaatselijke groepen door de Vlaamse regering erkend, m.n. PG Leader Haspengouw en PG Leader Kempen & Maasland. In de uitvoering van de regionale ontwikkelingsplannen neemt de provincie de rol van eerstelijnsverantwoordelijke op. De projectuitvoering in beide groepen zit momenteel op kruissnelheid. De 12 goedgekeurde projecten in Kempen & Maasland vertegenwoordigen een investeringsvolume van 2,1 miljoen euro waaraan een Leadersteun van 1,3 miljoen euro is toegekend. In deze Leadersteun is meer dan 500 000 euro provinciale cofinanciering begrepen. In Haspengouw zijn 7 projecten goedgekeurd, goed voor een investering van 1,7 miljoen euro. De toegekende Leadersteun bedraagt 1 miljoen euro waarvan 380 000 euro provinciale cofinanciering.

Voor de realisatie van samenwerkingsprojecten met andere plaatselijke groepen is voor elke PG 125 000 euro ter beschikking. In 2009 hebben reeds de eerste verkennende gesprekken met andere PG's in Europa plaatsgevonden om gemeenschappelijke thema-projecten uit te werken. PG Haspengouw overlegt met PG Hageland en PG Hesbaye om een samenwerkingsproject rond fruitbeleving in de meest ruime zin uit te werken. Voor PG Kempen & Maasland lopen er contacten met enkele PG's in Nederland. In 2010 wordt dit overleg verdergezet teneinde concrete projectvoorstellen ten uitvoer te brengen.